

נתונים על צימצום פערים חברתיים בחינוך הדתי

עדי ארד

טבת התשע"ח | ינואר 2018

הפערים החברתיים בין בתי הספר המעורבים לנפרדים במגמת צמצום.

בדיקת נתונים שערכה תנועת נאמני תורה ועבודה, מראה כי הפערים החברתיים הגדולים שבין המוסדות הנפרדים למוסדות המעורבים, הצטמצמו מעט בשלוש השנים האחרונות. יותר הורים של תלמידים הבאים מרקע חברתי-כלכלי גבוה בוחרים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר מעורבים, ובמקביל חלה עליה במספר התלמידים הבאים מרקע חברתי-כלכלי חלש בבתי ספר בהם לומדים בנים או בנות בלבד. ניתן להסביר זאת בתהליכים שנעשו במשרד החינוך למניעת סינונים של מוסדות נפרדים וכן ברצון גובר והולך של אוכלוסיות חזקות לשלוח את ילדיהן לחינוך מעורב. יש לציין כי מדובר במגמה בלבד והפערים עדיין גדולים מאוד. אנו מקווים שהחמ"ד ימשיך לפעול לצמצום הפערים.

המיצ"ב (-מדדי יעילות וצמיחה בית ספרית) הוא מערכת מדדים בית-ספריים שמטרתה לספק מידע למנהלים ולצוותים הפדגוגיים על תפקוד בתי הספר במגוון רחב של נושאים. בשנים האחרונות משרד החינוך החל לפרסם את נתוני מבחני המיצ"ב של בתי הספר, אשר מספקים מידע הן על ההישגיים הלימודיים של התלמידים במקצועות: שפת אם (עברית/ ערבית), אנגלית, מדעים (לתלמידי כיתה ח') ומתמטיקה, והן על האקלים והסביבה הפדגוגית של בתי הספר אשר משקפים את ההיבטים החברתיים-רגשיים-פדגוגיים של התלמידים והמורים לגבי בית ספרם. בין כלל הנתונים נכללים גם נתוני השיוך החברתי-כלכלי של התלמידים בכל בית ספר (משרד החינוך מתייחס לתלמידי בתי הספר בחלוקה לשלוש קבוצות חברתיות-כלכליות: גבוהה, בינונית ונמוכה).

הנתונים המוצגים בפרק זה מבוססים על דוחות המיצ"ב לשנת תשע"ו, המפורסמים לציבור על ידי הרשות למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) באתר משרד החינוך.¹ במחקר נבדקו 136 בתי ספר ששייכים לחינוך הממלכתי-דתי שהם כלל בתי הספר שנבחנו במיצ"ב בשנת הלימודים תשע"ו.²

כאמור, הבדיקה כללה 136 בתי ספר שנבחנו במיצ"ב בשנת הלימודים תשע"ו והמשתנה אשר נבדק הינו הרקע החברתי-כלכלי של כל תלמיד בבית הספר. בנוסף, שיעור הנבחנים בכל רמה בכל בית ספר הושווה לשיעור הנבחנים באותו בית ספר לפי נתוני המיצ"ב של השנים תשע"ב-תשע"ג,

¹ אתר משרד החינוך, נתוני המיצ"ב: <http://meyda.education.gov.il/rama-mbareshet>

² במחקרים קודמים שהתנועה ערכה נבדקו נתוני השנים תש"ע-תשע"ג, וניתן למצוא אותם במרשתת בשמות: "החינוך הממלכתי-דתי – חלק ב'" ו"החינוך הממלכתי-דתי – חלק ג'".

וכך ניתן לראות האם חל שינוי באותם בתי הספר מבחינת הרכב התלמידים בכל רמה חברתית-כלכלית.

בתי הספר חולקו לפי הסטטוס של ההפרדה המגדרית שלהם: מתוך 136 בתי ספר 42 מבתי הספר הינם מעורבים באופן מלא (כ-31%); 39 מבתי הספר הינם נפרדים באופן מלא מבחינה מגדרית, בניים או בנות בלבד (כ-29%); 34 מבתי הספר הינם כאלה שבהם כל הכיתות נפרדות (כ-25%); ו-21 בתי ספר הינם נפרדים או מעורבים למחצה (מתחלף, ללא אפיון, משולב). שיעורי הנבחרים של התלמידים בכל בית ספר לפי הרקע החברתי-כלכלי שלהם הוצגו עם הסטטוס של ההפרדה המגדרית בכל בית ספר.

לוח מספר 1: התפלגות סוציו-אקונומית של תלמידים בבתי הספר היסודיים בחלוקה לפי הפרדה או עירוב מגדרי, על פי נתוני הנבחרים בכיתות ה' בבחינת המיצ"ב בשנה"ל תשע"ו

מספר בתי ספר	בתי ספר מעורבים	בתי ספר עם כיתות נפרדות	בתי ספר נפרדים לגמרי
מספר בתי ספר	42	34	39
ממוצע תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך	24%	19%	16%
ממוצע תלמידים מרקע חברתי-כלכלי בינוני	50%	52%	52%
ממוצע תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה	26%	29%	32%

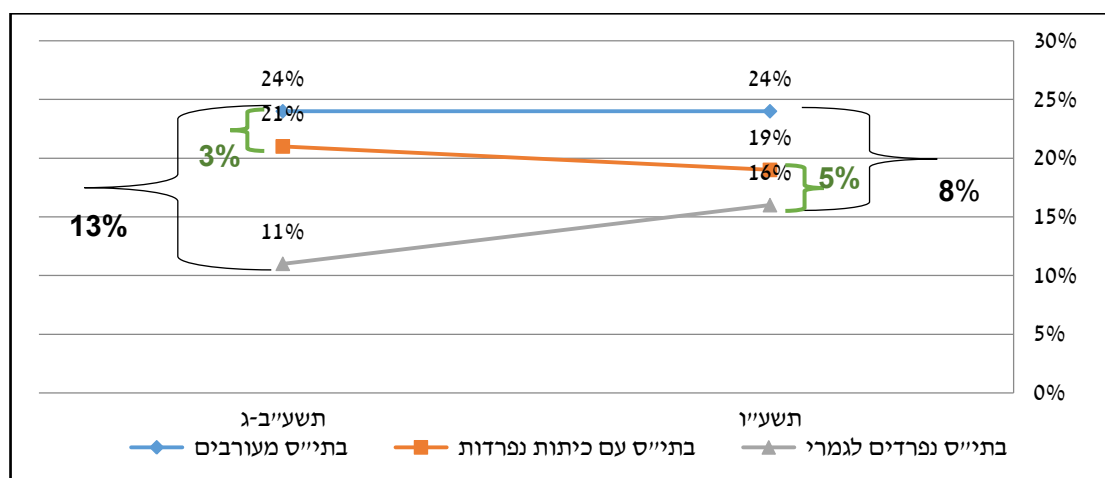
מלוח מספר 1 ניתן לראות כי ממוצע מספר התלמידים אשר לומדים בבתי ספר מעורבים המגיעים מרקע חברתי-כלכלי גבוה פי 1.5 לעומת מספר תלמידים שלומדים בבתי ספר נפרדים לגמרי ומגיעים מאותו רקע חברתי-כלכלי. באותו אופן, ניתן לראות כי ככל שסטטוס בית הספר נוטה לכיוון ההפרדה המגדרית, כך עולה הסיכוי שהתלמיד הלומד בו יהיה שייך לרמה חברתית-כלכלית גבוהה יותר.

בנוסף, ביצענו השוואה בין התוצאות שהתקבלו בשנת תשע"ו לבין התוצאות של שנים תשע"ב-תשע"ג. מהבדיקה התקבל כי הפער בשיעור הנבחרים מרקע חברתי-כלכלי נמוך הצטמצם בין בתי

הספר המעורבים לעומת בתי הספר הנפרדים. אם בעבר הפער בשיעור הנבחרים ברמה חברתית-כלכלית נמוכה עמד על 13% (לטובת בתי הספר המעורבים), הרי שכיום הפער עומד על 8%.³

אך עם זאת, הפער בשיעור הנבחרים מרקע חברתי-כלכלי נמוך בין בתי הספר המעורבים לעומת בתי ספר עם כיתות נפרדות גדל במעט ועומד כיום על 5% לעומת 3% בתשע"ב-תשע"ג.⁴

תרשים מספר 1: שיעור הנבחרים מרקע חברתי-כלכלי נמוך בין השנים תשע"ב-תשע"ו בחלוקה לפי הפרדה או עירוב מגדרי

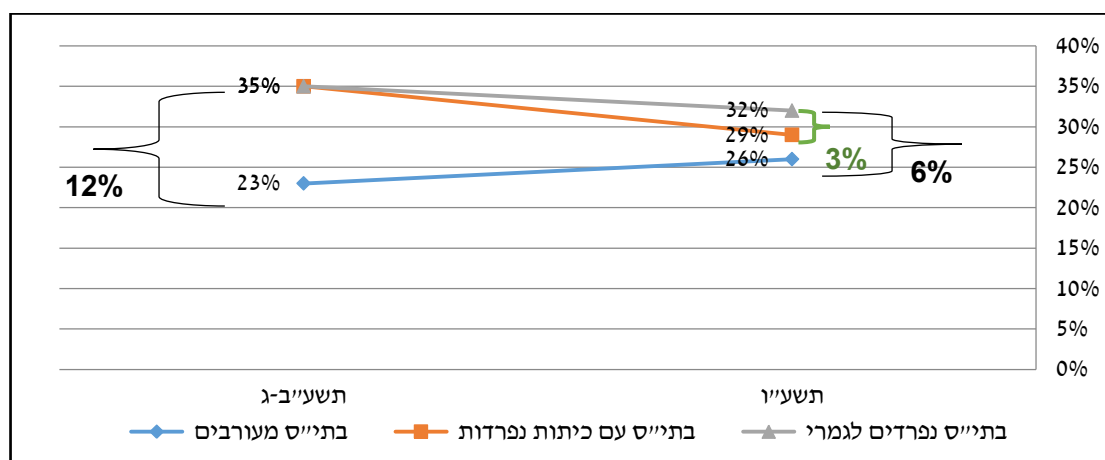

בחינה לפי רקע חברתי-כלכלי גבוה ניתן לראות כי הפער בין בתי הספר המעורבים לבתי הספר הנפרדים (אם באופן מלא ואם באמצעות כיתות נפרדות) הצטמצם: אם בשנים תשע"ב-תשע"ג הפער במספר התלמידים הבאים מרקע חברתי-כלכלי גבוה עמד על 8% לטובת בתי הספר הנפרדים באופן מלא (23% במעורבים לעומת 35% בנפרדים), הרי שכיום הפער הצטמצם ל-6% לטובת בתי הספר הנפרדים באופן מלא (26% במעורבים לעומת 32% בנפרדים). בנוסף, הפער במספר התלמידים הבאים מרקע חברתי-כלכלי גבוה בבתי ספר בהם כל הכיתות נפרדות לעומת בתי ספר מעורבים עמד על 12% בשנים תשע"ב-תשע"ג וכיום הוא הצטמצם ל-3% בלבד.⁵

³ בתשע"ב-תשע"ג שיעור הנבחרים מרקע נמוך עמד על 24% במעורבים לעומת 11% בנפרדים, ובתשע"ו שיעור הנבחרים עמד על 24% במעורבים לעומת 16% בנפרדים.
⁴ בתשע"ב-תשע"ג שיעור הנבחרים מרקע נמוך עמד על 21% בבתי ספר עם כיתות נפרדות, ובתשע"ו שיעור הנבחרים עמד על 19% באותם בתי ספר.
⁵ מ-23% במעורבים לעומת 35% בנפרדים בתשע"ב-תשע"ג, ל-26% במעורבים לעומת 29% בנפרדים בתשע"ב-תשע"ג.

תרשים מספר 2: שיעור הנבחנים מרקע חברתי-כלכלי גבוה בין השנים תשע"ב-תשע"ו בחלוקה

לפי הפרדה או עירוב מגדרי

לסיכום, מכלל הנתונים ניתן לראות כי ישנו קשר בין סטטוס בית הספר מבחינת הפרדה מגדרית לבין המצב החברתי-כלכלי של התלמידים, ככל שהסטטוס של בית הספר נוטה יותר לכיוון ההפרדה המגדרית, כך הרמה חברתית-כלכלית של בית הספר גבוהה יותר. אך למרות שעדיין בתי הספר המעורבים קולטים שיעורים גבוהים יותר של תלמידים משכבות חלשות לעומת בתי הספר הנפרדים, ניתן לראות כי במהלך השנים הפערים בין בתי הספר הצטמצמו: יותר תלמידים הבאים מרקע חברתי-כלכלי גבוה בוחרים ללכת לבתי ספר מעורבים, ובמקביל חלה עליה במספר התלמידים הבאים מרקע חברתי-כלכלי חלש בבתי ספר שלומדים בהם בנים או בנות בלבד.